

VI FORTSÄTTER SPELA POP [MEN VI HÅLLER PÅ ATT DÖ]

Om populärmusiken som kulturform och
betydelsen av livescener för pop i hela landet.

Producerad 2016

Författare: Thor Rutgersson

Layout: Anna Lillkung

Tryck: Gävle Offset, juli 2016

Innehållsförteckning

Förord.....	sid 4
2. Inledning.....	sid 6
2.1 Popmusikens triangel.....	sid 6
2.2 Kulturekonomins effekter.....	sid 7
3. Livescener för popmusik - nyttor, effekter, hinder.....	sid 10
3.1 Festivaler.....	sid 10
3.2 Liveklubbar och spelställen.....	sid 11
4. Stöd och bidrag.....	sid 12
4.1 Vem får hjälp och varför?.....	sid 12
4.1.1 Kulturanalys 2016.....	sid 13
4.2 Kommunala kulturbidrag.....	sid 14
4.2.1 Kommuner resonerar olika.....	sid 14
4.2.2 Övriga kommunala satsningar.....	sid 15
4.3 Regioner och landsting.....	sid 16
4.4 Näringsliv.....	sid 16
5. Europeisk utblick.....	sid 18
5.1 Sveriges unika utgångspunkt.....	sid 18
5.2 Fyra nedstick.....	sid 18
5.2.1 Storbritannien och England.....	sid 18
5.2.2 Frankrike.....	sid 20
5.2.3 Tyskland.....	sid 20
5.2.4 Nederländerna.....	sid 20
5.3 Europeiska samarbeten.....	sid 21
5.3.1 Live DMA.....	sid 21
5.3.2 Liveurope.....	sid 23
5.3.3 ILMC.....	sid 23
5.4 Sverige är långt ifrån bäst.....	sid 23
6. Sociala effekter.....	sid 24
6.1 Arrangörskap utvecklar individen & gruppen.....	sid 24
6.1.1 Professionella amatörer.....	sid 25
6.2 Arrangemangen stärker samhället.....	sid 25
6.2.1 Studieförbunden och det livslånga lärandet.....	sid 26
6.2.2 För musikens egen skull.....	sid 26
7. Avslutning.....	sid 27

1. Förord

Det är vår mening att musikaliska uttryck som tillkommit efter 1950 inte får tillräckligt med plats i kulturpolitiken. Institutionerna och de subventionerade genrerna (jazz, folkmusik och elektronisk ”konstmusik”) har ständigt företräde. Popmusiken likställs med musik som är populär – och musik som är populär likställs med musik som är ekonomiskt lönsam. Det finns en bild av att popmusiken alltid är självförsörjande. Det finns också en stigmatiserande uppfattning om att pop bara är en angelägenhet för ungdomar. Allt det där är fel. Popmusik är en term som innehåller ett brett spektra av kulturuttryck, såväl kommersiella som experimentella – och allt däremellan. Det handlar om många olika genrer och det handlar om musiker och scener som berikar det svenska kulturlivet. Vi menar att även popmusik ska betraktas och behandlas som kultur – och få relevanta stöd från stat, regioner och kommuner.

I flera år har vi påpekat detta för både kulturmyndigheter och politiker. Men kulturpolitiken är fortfarande ett eko från 1970-talet – med etablerade institutioner och aktörer som sedan länge arbetar i ett slutet kretslopp. Det handlar om en värld som ställer krav på konstnärlig höjd och förutsätter att musikerna kan försörja sig på sitt utövande. Artister och arrangörer som arbetar med popmusik kvalar inte in, trots att de producerar kvalitativa scenupplevelser.

I den här skriften beskriver vi en pyramid där basen är stark och består av kulturskolornas och studieförbundens verksamheter. Toppen av pyramiden är också stark, med ett etablerat näringsliv som gör stora konserter och festivaler – och som består av stora artister och låtskrivare som genererar exportframgångar.

Vår poäng är att det också finns en mellannivå. Pyramidens mittendel utgörs av arrangörer och artister som erbjuder fantastisk musik inom en rad olika genrer. Det är kultur med ett självklart egenvärde. Det är också mellandelen som förenar basen och toppen – och skapar vägar till utveckling. Arrangemangen i den här delen av pyramiden skapar dessutom tillväxt runt omkring scenerna och bidrar till social sammanhållning. Tyvärr saknas stödstrukturer – som de studieförbunden erbjuder i basen av pyramiden. Det innebär att det blir svårt för arrangörer och musiker att växa och ta nästa steg. Det blir svårt att etablera nya festivaler, svårt att driva kontinuerlig konsertverksamhet och svårt att utveckla kreativa kulturella idéer och koncept. Det är fråga om kultur som till slut går förlorad och en stor tillväxtpotential som samhället slösar bort.

I den här skriften lyfter vi också fram andra europeiska länder och tittar på hur stödet till popmusiken fungerar utanför våra gränser. Det blir snabbt tydligt att Sverige är långt ifrån bäst i klassen – snarare tvärtom.

Om vi vill ha arrangörer och scener i hela landet behövs olika åtgärder på olika platser. I de tre storstäderna behövs främst tillgång till bra och billiga lokaler. Här har gentrifieringen lett till mycket höga kostnader för musikklubbar som vill driva konsertverksamhet. Utanför storstäderna behövs det ekonomiskt stöd för att överhuvudtaget kunna arrangera popkonserter. När en artist spelar på en klubb i Stockholm kanske hen snittar på 300 i betalande publik. Samma artist drar bara 73 betalande i Skellefteå. Arrangörerna på mindre orter får mycket lägre biljettintäkter.

Vi som arbetar med popmusik har blivit tvungna att lära oss alla tricks för att få verksamheter att gå ihop. Vi har lärt oss att med små medel göra mycket och i det finns en stolthet. Det innebär att vi med jämförelsevis måttliga stöd kan åstadkomma väldigt mycket. Med 10 miljoner kronor per

år skulle vi kunna skapa 1000 eller kanske till och med 2000 nya konserter runt om i landet. Om vi fick möjlighet skulle vi skapa nya arbetstillfällen för artister, berika kulturutbudet i samhället, skapa ekonomiska och sociala mervärden och bygga nya broar mellan popmusikpyramidens bas och topp. Det är vad vi kallar en god framtidsinvestering.

Vi behöver infrastruktur och stöd till de arrangörer och artister som försvinner i tomrummet mellan "amatör" och "näringsliv". Vi är säkra på att mellandelen av pyramiden behövs. Utan den kommer vi inte att kunna prata om det svenska musikundret i framtiden.

Joppe Pihlgren,
Verksamhetsansvarig
Livemusik Sverige

Linnéa Kant,
Ordförande
MoKS – Musik- och kulturföreningarnas samarbetsorganisation

Marcus Pehrsson,
Utvecklingsledare Musik
Studiefrämjandet

Om oss

Livemusik Sverige

Livemusik Sverige är en oberoende ideell förening och riksorganisation som arbetar för att främja och utveckla livemusiken med fokus på medlemsnytta, genom att påverka samhället, driva branschfrågor, lära och utveckla.

MoKS – Musik- och Kulturföreningarnas Samarbetsorganisation

MoKS är en samarbetsorganisation för ideella musik- och kulturföreningar i Sverige. MoKS arbetar med kulturpolitisk påverkan och stöd till medlemsföreningar för att underlätta deras verksamhet. Detta görs genom bland annat utbildningar, träffar, nätverk, bidrag och central upphandling.

Studiefrämjandet

Studiefrämjandet är Sveriges största oberoende studieförbund och störst på musik. Studiefrämjandet vänder sig till de som spelar musik i alla tänkbara former och jobbar med utvecklingsmöjligheter för musikgrupper i form av bland annat speltillfällen, inspelning, kurser, replokal, workshops & clinics.

Vi är den svenska livemusikens röst.

livemusiksverige.se
moks.se
studieframjandet.se

2. Inledning

2.1 Popmusikens pyramid

Popmusik associeras ofta med en viss musikgenre eller med mer kommersiell och lättsmält musik. Vår definition av popmusik innefattar dock allt som inte är konstmusik. Popmusik inkluderar rock, pop, hip-hop, metal, EDM, americana, soul och allt däremellan. Det som inte åsyftas är den så kallade konstmusiken, det vill säga klassisk musik, ensemblemusik, symfoniorkestrar och så vidare. Avskiljningen är viktig då konstmusiken och vissa genrer, till exempel jazz, åtnjuter ett helt annat stöd och annan subventionering än scenerna och organisationerna kring popmusiken.

Om vi ser på Sveriges scener för livemusik och det svenska popmusikutövandet som en pyramid så är den stark i basen och i toppen.

I basen har Sverige en god infrastruktur för att människor ska kunna lära sig spela instrument och börja spela tillsammans med andra. Via kulturskolor och studieförbund finns många möjligheter till musikutövande. Här är Sverige bra.

I toppen av pyramiden, själva spetsen, finns den lilla del som utgör den stora kommersiella potentialen och kan betraktas som näringsliv. Här finns musikexporten och livesatsningarna som drar in flera miljarder kronor.

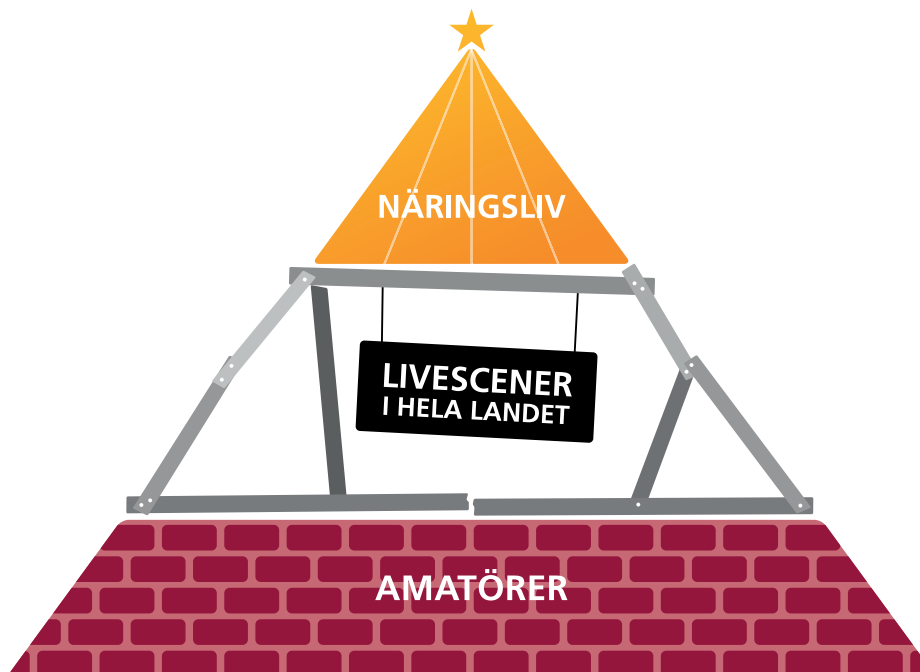
Det stora mellanlagret, som behövs för att koppla ihop basen och toppen, är dock märkbart tomt. Här finns de artister och arrangörer som lämnat basnivån men inte nått hela vägen upp till toppskiktet.

Mittendelen av pyramiden har ingen reell stödstruktur. Popmusikarrangörerna och livescenerna hamnar mellan stolarna när det kommer till statligt, regionalt och kommunalt stöd. De subventionerade genrerna och konstmusiken, som berör färre människor och skapar mindre ekonomiska effekter, anses viktiga för ett rikt och kvalitativt kulturutbud och får därför stöd som möjliggör kontinuerlig drift och utveckling. Popmusiken anses antingen amatörmässig eller kommersiell – och mellanskiktet, med kvalitativ musik och viktiga kulturupplevelser blir därför osynliggjort. All popmusik kan inte fungera på kommersiell toppnivå. Popmusiken är bred, med många konstnärliga uttryck, och har som andra kulturella uttryck ett egenvärde i sig.

Även för studieförbunden – som jobbar med det livslånga lärandet – blir gränsdragningen mellan amatör och professionell problematisk, då band och artister bara kan ges stöd upp till en viss nivå. När de tar klivet ut i mellandelen av pyramiden får de klara sig på egen hand.

Vi tror att det finns mycket mervärde att hämta i pyramidens mittendel – såväl kulturellt som ekonomiskt och socialt. Små och mellanstora festivaler, klubbarrangörer och andra livescener är viktiga för Sverige. Ett rikt, brett och levande kulturliv ökar en orts attraktionskraft, stimulerar kringförsäljning, skapar oväntade möten och stärker samhällets sammanhållning. Dessutom kan fler nå längre med rätt stöd och en bättre infrastruktur – i pyramidens mittendel. I den här publikationen vill vi berätta mer om det här. Vi hoppas att du vill läsa vidare.

Illustration 2.1: Sveriges livescener och svenska musikutövandet är som en pyramid. Pyramiden är stark i basen och stark i toppen.

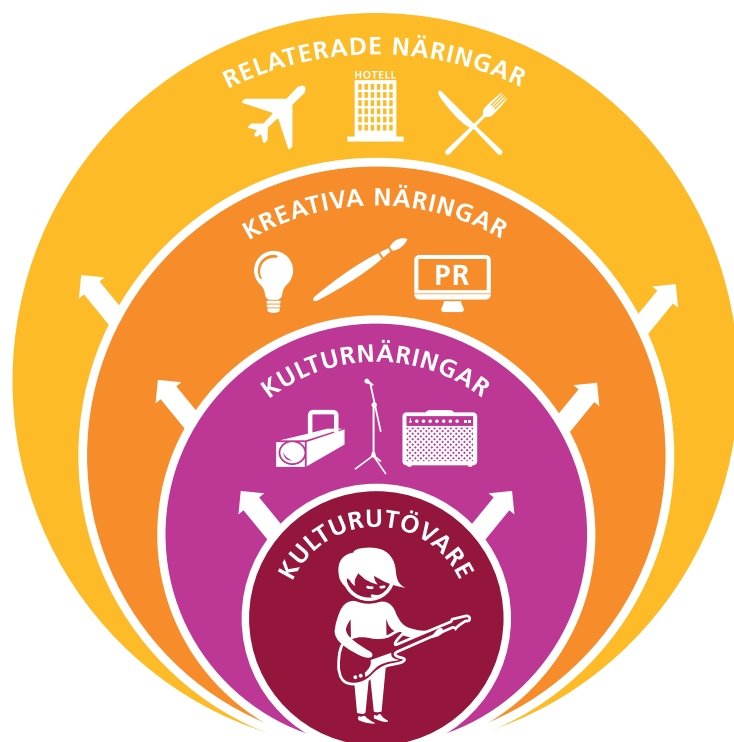
2.2 Kulturekonomins effekter

Kulturen beskrivs ibland som en outnyttjad resurs för ekonomisk utveckling och regional tillväxt. I takt med att samhället förändras läggs mer fokus på tjänster, upplevelser och besöksnäring – vilket har resulterat i ett större intresse för kulturens ekonomiska effekter¹. I en omfattande kartläggning av sektorn, gjord av utredningsföretaget KEA för Europeiska kommissionen 2006, illustreras detta genom en modell där den kulturella ekonomin är uppdelad i tre olika lager runt en kulturell kärna, det vill säga musik eller andra konstformer. För att ekonomiska vinningar ska uppstå krävs de efterföljande lagren – och det första av dem kallar KEA för ”kulturnärningar”. Därefter följer ”kreativa näringar” och längst ut finns ”besläktade näringar”².

¹ Erling Bjursström, Martin Fredriksson, Per Möller – Kreativ ekonomi, kulturellt entreprenörskap och platsmarknadsföring i Norrköping, Linköpings Universitet, 2013
Webblänk (april 2016): <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:658806/FULLTEXT01.pdf>

² KEA – The economy of culture in Europe, för Europeiska kommissionen, 2016
Webblänk (april 2016): http://ec.europa.eu/culture/library/studies/cultural-economy_en.pdf

Illustration 2.3: KEA:s modell för kulturella ekonomin.

Studier visar att det finns få kontaktytor mellan den kulturella kärnan och de kommersiella eller ekonomiska lager som beskrivs i KEA:s modell. Utövarna är alltså beroende av omkringliggande strukturer för att visa upp sin kultur men de kan inte styra över strukturerna och de ekonomiska effekterna kommer inte tillbaka till dem i någon större omfattning³.

I en marknadsekonomi dikteras mycket av efterfrågan. Popmusik har en ganska hög efterfrågan i samhället vilket gör att en del arrangemang kan få god lönsamhet. Efterfrågan på exempelvis så kallad seriös konst och konstmusik är inte lika stor, vilket gör att den ekonomiska avkastningen blir sämre. Det finns andra värden än de rent ekonomiska, vilket gör att den typen av kultur ofta får samhällsstöd för att kunna existera⁴.

Men marknadsekonomin tar inte hänsyn till kärnans villkor, alltså artisterna och arrangörerna av popmusiken. Att verka i mitten av pyramiden (det vill säga tomrummet mellan amatörnivå och elitnivå) innebär ofta en osäker ekonomisk tillvaro. Klubbarrangörer och andra som ordnar mindre spelningar har ofta snäva ekonomiska ramar. De blir tvungna att nöja sig med att arrang-

³ Erling Bjursström, Martin Fredriksson, Per Möller – Kreativ ekonomi, kulturellt entreprenörskap och platsmarknadsföring i Norrköping, Linköpings Universitet, 2013
Webblänk (april 2016):
<http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:658806/FULLTEXT01.pdf>

⁴ Erling Bjursström, Martin Fredriksson, Per Möller – Kreativ ekonomi, kulturellt entreprenörskap och platsmarknadsföring i Norrköping, Linköpings Universitet, 2013
Webblänk (april 2016):
<http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:658806/FULLTEXT01.pdf>

emangen i bästa fall inte går med förlust. Den genererade vinsten hamnar hos krogägaren som både hyr ut lokal till arrangörerna och säljer mat och dryck till besökarna, hos tryckeriet som gör flyers och affischer och hos hotellet som kanske huserar såväl artist som ditresta konsertbesökare.⁵

Med ett ökat stöd och bättre struktur för aktörer i mellanskiktet skulle vi få mer arrangemang med högre kvalitet och större kulturell bredd. Fler akter skulle kunna utvecklas och bidra till exempelvis exportintäkter. Att Sverige har investerat i en god struktur för basnivån, pyramidens botten, är bra. Att det finns politisk medvetenhet om musikindustrins exportvärde och större livearrangemang är också bra – men utan att också erbjuda stöd och struktur i pyramidens mittendel går mycket av investeringarna förlorade. Vi tror att en måste ta detta i beaktning när en beräknar kulturekonomi och popmusikens villkor och behov.

Det finns också en problematik kring popmusikers möjlighet att professionalisera sitt utövande. Om en kammarorkester får bidrag för sin verksamhet blir musikerna professionella; de får betalt för det de gör. Popmusikerna får inga bidrag och deras insatser värderas därför på ett annat sätt. Trots god kvalitet i utövandet klassas de av offentligheten som amatörer om de inte kan livnära sig på sin musik på kommersiell väg. Principen blir att de som redan har bidrag kan få ytterligare eller fortsatta bidrag. Detta hämmar kulturutvecklingen – med all säkerhet finns det spännande musiker vars tonkonst vi aldrig får höra därför att de inte kunnat gå vidare i sin utveckling. De har då fastnat i tomrummet mellan amatör och professionell – i pyramidens mittendel.

⁵ Erling Bjursström, Martin Fredriksson, Per Möller – Kreativ ekonomi, kulturellt entreprenörskap och platsmarknadsföring i Norrköping, Linköpings Universitet, 2013
Webblänk (april 2016): <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:658806/FULLTEXT01.pdf>

3. Livescener för popmusik – nyttor, effekter, hinder

Att det finns möjligheter att spela live i ett slags trappstegssystem är viktigt för musiker och musikbranschen, i synnerhet för musiker i mittendelen av pyramiden (2.1). Att gå från reploken till Globen går inte. Scenvana måste inhämtas och publik måste byggas upp. Mellanstora scener ger bokningsbolag arenor att placera artister som växer och levande musikklubbar över hela landet ger infrastruktur för turnéverksamhet. Idag, när musikintäkterna främst genereras via livespelningar, behövs ett fungerande ekosystem för att säkra tillväxten och artisters möjligheter att försörja sig.

Sveriges livescenkultur har genomgått stora förändringar det senaste årtiondet. Stora ideellt drivna festivaler som Hultsfred och Peace & Love har gått i konkurs. Samtidigt tvingas musikklubbar att lämna stadskärnorna på grund av gentrifiering. Det här hämmar musiker och arrangörer i pyramidens mellandel, som får det svårare att säkra spelningar. Men med rätt stöd och med lärdom från exempelvis den så kallade festivaldöden kan vi vända på den här utvecklingen.

3.1 Festivaler

Det finns en tydlig trend i festivalbranschen i dag med större företag som driver festivaler. Samtidigt har det blivit svårare för föreningar och mindre bolag att få ekonomin att gå runt, vilket blir tydligt i de två festivalerna - Hultsfred och Peace & Loves – ekonomiska svårigheter för några år sedan. Effekterna av detta blir en storstadscentrering. För att återgå till vår pyramidmodell från inledningen (2.1), blir det också tydligt att färre festivaler arrangeras i mittensegmentet. Festivalutbudet riskerar att tvingas bli likriktat och alltigenom kommersiellt gångbart.

Hultsfredsfestivalen och Peace & Love är de två främsta exemplen på festivaler som gått i konkurs när biljettintäkterna minskat och det inte funnits någon buffert för att betala kostnaderna. Kommunerna som huserat festivalerna har i sin tur förlorat stora mervärden och ekonomisk omsättning. Arvikafestivalen, Tivolirock i Kristianstad och Sundsvalls Gatufest är andra exempel på samma sak. Men det betyder inte att människor går mindre på festival idag – bara att de ekonomiska riskerna gör det svårare för föreningar och mindre företag att arrangera festivaler. De behöver stöd från kommuner, regioner och staten. Festivaler anordnade av större företag, som inte bara sysslar med festivaler, kan i motsats till de mindre aktörerna klara av ett år med lägre biljettintäkter.

2014 fanns cirka 500 festivaler i Sverige. De flesta är små och målet är att gå runt⁶. Att det ändå finns så pass många beror på drivande eldsjälar och ideella insatser. Festivalerna, stora som små, skapar fortfarande mervärden för sina lokalsamhällen, kommuner och städer. Med en ordnad struktur för stöd och ekonomisk säkerhet skulle fler festivaler kunna växa, försiktigt och med stabil utveckling. Flera festivaler skulle också kunna förbli små, men överleva med smalare och riktat utbud som på sikt är med och profilerar sin kommun och breddar kulturutbudet i Sverige. Ett stadigt och återkommande arrangemang är en viktig mötesplats i en kommun eller ett samhälle. Mindre festivaler bidrar också med spelplatser och turnémöjligheter för band och artister som är på väg att etablera sig men som behöver mer erfarenhet för att komma vidare. Dessutom utvecklas entreprenörer och kreativa innovatörer i föreningarna och företagen som arrangerar.

Statistik visar att festivalbesökarna ständigt ökar men att den svenska festivalpubliken inte kan

⁶ Astrid Eiderbrant – Alla festivaler vill inte bli störst, SVT Nyheter Småland, 2014
Webblänk (april 2016): <http://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/alla-festivaler-vill-inte-bli-storst>

härbargera två aktörer av storleken Bråvalla under samma sommarmånad⁷. Det är kanske att föredra att de riktigt stora arrangemangen drivs av företag som har den ekonomiska säkerheten att riskera mångmiljonförluster. En lösning för mångfald kan vara att stötta mindre aktörer som med lärdomar från festivaldöden kan bygga långsamt och långsiktigt – med lokalt och regionalt stöd. Om vi återigen blickar till pyramidmodellen (2.1) så behövs fler festivaler som ställer upp artister från den stora mellandelen. Då skapas nya vägar till toppen. Dessa artister kanske inte toppar Way Out West – men de har unika uttryck som berikar kulturutbudet och kan inspirera andra.

3.2 Liveklubbar och spelställen

Klubbar, det vill säga återkommande arrangemang med popmusik, oftast på etablerade krogar eller restauranger, är viktiga för musikutövarna som befinner sig i mittendelen av pyramiden (2.1). Den här typen av speltillfällen ger möjlighet att bygga en publik, få live-erfarenhet och knyta kontakter. Klubbarna kan drivas av föreningar, nätverk eller en grupp kompisar som arrangerar. Ibland är det krogen eller ett företag som arrangerar i egen regi.

Klubbarrangörerna är ofta eldsjälar som brinner för en viss genre eller som vill stötta det lokala musiklivet. Ibland är det musiker som samarbetar för att skapa fler speltillfällen. Drivkraften är alltså inte primärt ekonomisk. Pengarna som genereras går heller inte främst till klubbarrangörerna: krögaren tar ofta både hyra och behåller intäkterna från försäljningen av mat och dryck, artisterna ska ha gage, marknadsföringsinsatser ska betalas och ibland måste arrangören ta kostnader för extra vakter eller kassapersonal⁸. Om vi återgår till KEA:s modell för kulturnäring (2.2) så skapas arrangemanget inom eller väldigt nära kulturkärnan men intäkterna hamnar i de omkringliggande lagren. Arrangemangen producerar större mervärde för andra än vinst för arrangören, som ofta får nöja sig med att täcka sina kostnader, ibland med hjälp av ett studieförbund.

Det finns också stora skillnader mellan liveklubbar i storstäderna och på mindre orter. I storstäderna finns ett rikt klubbiv - det finns en större publik vilket gör det möjligt att skapa smalare evenemang för en viss subkultur eller med inriktning på genre. På mindre orter är förutsättningar annorlunda. Här försöker arrangörerna ofta matcha en större bokning med lokala akter för att dels dra publik och dels erbjuda speltillfällen för ortens artister. Det handlar mindre om genre och mer om de bästa kombinationerna för att dra publik och uppnå lönsamhet⁹. Men både i storstäderna och på mindre orter behövs struktur och förutsättningar för att mindre arrangörer ska kunna ordna livespelningar. Även i storstäderna tvingas livescenerna i dag ut från centrum i takt med att lokalhyrorna ökar. Här behövs åtgärder från politiken – för att möta motsättningen i att kulturutbudet ökar värdet på ett område till den grad att kulturaktörerna inte har råd att vara kvar.

Mellanstora scener drivs i hög grad av föreningar, företag, nätverk och eldsjälar. Klubbspelningar är en viktig del av infrastrukturen för det svenska musiklivet. Mervärden genereras till krögare, lokaltrafik, hotell, tryckerier och besökare. Men det är svårt för arrangörerna att hitta säkerhet och långsiktighet i arrangemangen utan ett bättre stöd och strukturer från kommun, region eller stat.

⁷ Daniel Johansson – Music Festivals in Sweden, An Analysis of the Ten Largest Commercial Festivals 2000-2013, Linnéuniversitetet, 2014

Webblänk (april 2016):

<http://www.livemusiksverige.se/wp-content/uploads/2014/05/Johansson-D.-2014-Music-Festivals-in-Sweden.pdf>

⁸ Thor Rutgersson (red) – D.I.Y. från noll till hundra på egen hand 2.0, ABF 2009

⁹ Marcus Ohlsson – Konserter bortom storstaden, Linnéuniversitetet, 2015

Webblänk (april 2016):

<http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:912758/FULLTEXT01.pdf>

4. Stöd och bidrag

4.1 Vem får stöd och varför?

2013 var de offentliga utgifterna för kultur runt 25 miljarder kronor. Staten bidrog med 11 miljarder, regioner och landsting med 3,6 miljarder och kommunerna med 10,3 miljarder¹⁰.

Stora delar av den statliga kulturbudgeten går till etablerade institutioner som Dramaten, Operan och statliga museer. 45 % av kulturpengarna hamnar dessutom i Stockholmsområdet¹¹. Frågan är vilka som blir utan stöd och vilka det skulle gagna om samma typ av stöd också gick till annan kulturverksamhet?

Rapporten ”Kulturvanor” har kartlagt kulturvanorna i Sverige. Rapporten visar bland annat att personer med högre utbildning går mer på opera och tillställningar med konstmusik, i jämförelse med korttidsutbildade¹². Enligt rapporten spelar boendeorten stor roll för människors möjlighet att ta del av kultur. De lyfter fram att exempelvis teater, klassiska konserter och konstutställningar inte finns tillgängligt på samma sätt på mindre orter¹³. Tidigare i den här publikationen (3.2) lyftes dock att situationen för livescener kopplat till popmusik är densamma – utbudet är större och möjligheterna är fler i större städer.

Rapporten har undersökt kulturvanor hos människor i åldern 18-85 år.¹⁴ Unga människor är de som tar del av mest kultur överlag – medan äldre människor är i majoritet bland de som tar del av exempelvis opera och klassiska konserter. På samma sätt är det främst människor i storstadsområden som går på traditionell scenkonst¹⁵. På mindre orter, där kulturutbudet är mindre, får människor helt enkelt skapa sitt eget utbud.¹⁶ Möjligheterna för att skapa egen kultur är i sin tur

¹⁰ Henrik Teleman – Vem finns kulturen till för, ETC, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.etc.se/kultur-noje/vem-finns-kulturen-till>

¹¹ Henrik Teleman – Vem finns kulturen till för, ETC, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.etc.se/kultur-noje/vem-finns-kulturen-till>

¹² Henrik Teleman – Vem finns kulturen till för, ETC, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.etc.se/kultur-noje/vem-finns-kulturen-till>

¹³ Kulturvanor, Rapport 2016:1, Myndigheten för kulturanalys, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/01/Kulturvanor.pdf>

¹⁴ Kulturvanor, Rapport 2016:1, Myndigheten för kulturanalys, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/01/Kulturvanor.pdf>

¹⁵ Kulturvanor, Rapport 2016:1, Myndigheten för kulturanalys, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/01/Kulturvanor.pdf>

¹⁶ Kulturvanor, Rapport 2016:1, Myndigheten för kulturanalys, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/01/Kulturvanor.pdf>

bättre i områden där goda förutsättningar finns över och bortom gruppindelningar och geografi.¹⁷

Rapporten ”Kulturvanor” slår dock fast att intresset för livemusik är stort. Hälften av befolkningen har gått på konsert (eller teater) de senaste tolv månaderna¹⁸. Men av de konsertbesöken har väldigt få bestått av konstmusik eller opera, det vill säga den typen av musik som får mest stöd.¹⁹

Om vi granskar resultaten i ”Kulturvanor” med hjälp av vår pyramidmodell (2.1) kan vi återigen konstatera att för popmusiken finns en stark infrastruktur och gott om resurser för pyramidens nedre del. I mellannivån, mitten av pyramiden, finns inte mycket stöd att hämta för att skapa scener och möjligheter för utövare som ska ta nästa steg i sitt uttryck – trots att både festivaler och klubbar/spelningar på den här nivån ger både mervärde och genererar intäkter när de genomförs. Här blir det också avgörande var i landet en befinner sig och vilken kulturpolitik som förs regionalt och kommunalt. De större stöden återkommer först i toppen av pyramiden, för heltidsarbetande musiker och stora produktioner. I stor utsträckning berörs inte popmusiken eller livescener för popmusik eftersom stöden går till smalare kultur som anses ha ett högre konstnärligt värde och som således måste kunna existera utanför normala kommersiella förutsättningar. Att skapa livescener för popmusik kräver dock mindre ekonomiska medel än exempelvis en symfoniorkester eller operauppsättning. Det innebär att ett ökat stöd för popmusikarrangemang skulle ge goda möjligheter för stora effekter och stor spridning. Intresset för konsertverksamhet är stort men utbudet varierar över landet – vilket ett ökat stöd skulle kunna råda bot på.

4.1.1 Kulturanalys 2016

I en annan rapport, ”Kulturanalys 2016”, sammanfattar myndigheten för kulturanalys att mer behöver göras för att öka intresset för exempelvis opera och konstmusik.²⁰ Rapporten grupperar människors kulturvanor i tre kluster (vissa kulturformer återfinns i flera):

Under **professionell kultur** finns konstatställningar, balett, dansföreställningar, klassiska konserter, opera, teater och bio.

I **egget utövande** hittar vi handarbete, hantverk, hemslojd, konstatställningar, tecknat/målat, dagbok/poesi, fotografering och dans.

I **lättilgänglig kultur/populärkultur** finns rockkonserter, dator-/tv-spel, att se på film, att lyssna på musik och biobesök²¹.

¹⁷ Kulturvanor, Rapport 2016:1, Myndigheten för kulturanalys, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/01/Kulturvanor.pdf>

¹⁸ Kulturvanor, Rapport 2016:1, Myndigheten för kulturanalys, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/01/Kulturvanor.pdf>

¹⁹ Kulturvanor, Rapport 2016:1, Myndigheten för kulturanalys, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/01/Kulturvanor.pdf>

²⁰ Kulturanalys 2016, Myndigheten för kulturanalys, 2016
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/03/Kulturanalys-2016.pdf>

²¹ Kulturanalys 2016, Myndigheten för kulturanalys, 2016

En analys utifrån de här grupperingarna visar igen att de som tar del av den så kallade professionella kulturen i stor utsträckning bor i större städer, kommer från tjänstemannahem, har en hög inkomst och hög utbildningsnivå – och är äldre. När det gäller den så kallade lättillgängliga kulturen, däribland popmusiken, är det främst yngre personer som tar del av utbudet. Återigen finns kulturen främst i större städer och det är människor med högre inkomster och högre utbildning som tar störst del av utbudet²².

Att göra mer för att fler ska kunna ta del av olika former av kultur är en sund tanke – men att detta innebär att ”... insatser för att bredda deltagandet företrädesvis bör inriktas mot möjligheten att ta del av professionell scenkonst”²³ är en slutsats som inte tar popmusikens behov i beaktande. Även popmusiken behöver fler scener på fler platser i landet, scener för artister och band som är i utveckling, scener för olika typer av popmusik – och scener för popmusik som är mindre kommersiell men som är konstnärligt intressant. Sådan musik har ett värde i sig – dessutom är naturligtvis popmusik också många gånger professionell scenkonst, även om Myndigheten för kulturanalys inte kategoriserar den som sådan.

4.2 Kommunala kulturbidrag

4.2.1 Kommuner resonerar olika

Hur ser det då ut med de kommunala kulturbidragen? Olika, är det snabba svaret. Alla kommuner har i regel någon form av bidrag till föreningar, konst- och kulturorganisationer, enskilda personer eller arrangemang²⁴. Ofta är stöd knutna till vissa organisationsformer eller målgrupper och givetvis hänger mycket på vad kommunen prioriterar. Kommunernas kulturkostnad utslagen per person varierar från 400 till 2500 kronor²⁵ och ger därför mycket olika förutsättningar i olika delar av landet. Hur de kommunala stöden redovisas och grupperas gör det svårt att tydligt se stöd till exempelvis livescener.²⁶

Kommunerna kan resonera på olika sätt. Mer kommunala medel kan gå till studieförbunden, som då får ta ett större ansvar för att arrangera lokala popmusikarrangemang. Alternativt ger kommunen stöd till föreningar som arrangerar, som en del av stödet till ”allmän kulturverksamhet”.

Webblänk (april 2016):

<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/03/Kulturanalys-2016.pdf>

²² Kulturanalys 2016, Myndigheten för kulturanalys, 2016

Webblänk (april 2016):

<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/03/Kulturanalys-2016.pdf>

²³ Kulturanalys 2016, Myndigheten för kulturanalys, 2016

Webblänk (april 2016):

<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/03/Kulturanalys-2016.pdf>

²⁴ Kommunalt, KulturUngdom, 2016

Webblänk (april 2016):

<http://www.kulturungdom.se/k-pengar/externa-bidrag/kommunalt>

²⁵ Maria Askerfjord Sundebj – Så här mycket pengar lägger kommunerna på kultur, SVT Nyheter, Kultur, 2016

Webblänk (april 2016): <http://pejl.svt.se/kulturkartan/>

²⁶ Samhällets utgifter för kultur 2012-2013, Kulturfakta 2014:2, Myndigheten för kulturanalys, 2014

Webblänk (april 2016):

<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2014/11/Samhällets-utgifter-för-kultur-2012-20131.pdf>

Ibland finns arrangörsmedel att söka för exempelvis unga arrangörer. Eftersom upplägget för detta är frivilligt för kommunerna och dessutom beror på lokala förutsättningar är det svårt att förespråka ett visst system eller förhållningssätt – annat än att konstatera, som vi gjort tidigare i den här publikationen, att arrangemang som festivaler, klubbar och konserter ger olika typer av mervärden och stärker en kommuns identitet.

En kartläggning av popmusikverksamheten i Sveriges 290 kommuner av Pelle Andersson, kulturutvecklare på Borlänge kommun, visar även att kommunernas satsningar varierar stort. I Anderssons rapport framgår det att 184 av landets 290 kommuner inte har några satsningar på popmusik. Det finns även flera kommuner som bara lyfter fram något enstaka stöd eller samarbete. Det finns dock några goda exempel, som till exempel Borlänge, som har initierat en regional popmusiksatsning, driver studior, har två anställningar för popmusikfokus, är medlemmar i Live-musik Sverige, har planer på att bygga ett kulturhus med fokus på populärmusik och stödjer både poparrangörer och lokala band.

4.2.2. Övriga kommunala satsningar

En del kommuner har gjort musiksatsningar tillsammans för att främja popmusiken.

Bland annat Hultsfred, Kalmar, Mönsterås, Mörbylånga, Oskarshamn och Västervik är delfinansierare i Talent Coach, som i övrigt finansieras av Länsmusiken Kalmar, Regionförbundet i Kalmar län och Tillväxtverket. Talent Coach hittar, guidar och hjälper lovande band och artister på vägen mot ett liv i musikbranschen²⁷.

I Norrbotten är flera kommuner delägare i BD Pop, ett utvecklingsbolag för populärmusik i regionen. BD Pop arbetar med såväl kontaktförmedling som delfinansiering och stöd till olika arrangemang. BD Pop ägs av Norrbottens läns landsting och Norrbottenskommunerna Boden, Jokkmokk, Luleå, Pajala, Piteå, Älvsbyn, Övertorneå och Överkalix. Övriga kommuner i länet erbjuds att bli delägare om och när de vill.

Bland BD Pops verksamheter finns utbildningar, producentstöd, turnéstöd och marknadsstöd för exempelvis reklam²⁸. BD Pop har två anställda popkonsulenter som kontinuerligt arbetar för att stödja musiker, producenter och arrangörer²⁹. BD Pop hjälper även till med digital distribution – via Diginorth kan lokala band och artister tillgängliggöra sin musik på streamingtjänster som Spotify³⁰.

²⁷ About us, Talent Coach+ 2016
Webblänk (maj 2016): <http://www.talentcoach.se/about-us/>

²⁸ Musik från Norrbotten, BD pop 2016
Webblänk (maj 2016):
<http://www.bdpop.se/om-bd-pop/7/0/>

²⁹ Popkonsulenter, BD Pop, 2016
Webblänk (maj 2016):
<http://www.bdpop.se/popkonsulenter/21/0/>

³⁰ Diginorth, BD Pop 2016
Webblänk (maj 2016):
<http://www.bdpop.se/diginorth/10/0/>

4.3 Regioner och landsting

Hur styrs och fördelas kulturstöden i regioner och landsting? I och med Kultursamverkansmodellen har regionerna i teorin fått större inflytande i hur statens kulturpengar ska fördelas. Redan 2012 slog dock myndigheten för kulturanalys fast att den nya modellen inte har förändrat fördelningen på något nämnvärt sätt:

”.../ det har varken blivit mer pengar eller stora omfördelningar av resurserna när regionerna själva får bestämma över hur statens kulturpengar ska fördelas. Det mesta går liksom tidigare till institutioner för professionell teater-, dans- och musikverksamhet i storstäder.”³¹

Regioner och landsting kan också utanför samverkansmodellen ge stöd till kultur som exempelvis poparrangemang. I likhet med kommunerna är detta dock ett frivilligt åtagande. Mycket räknas in under landstingens kulturstöd. 2013 gick 27 % av stödet till folkbildning och folkrörelser och 26 % till teater och dans. Stödet till musik var 15 % av totalsumman, en siffra utan vidare uppdelning i olika former av musik³².

4.4 Näringslivet

Utanför statliga, kommunala och regionala medel finns stöd och sponsring från näringslivet, vilket motsvarar cirka en procent (1 %) av kulturens samlade finansiering³³. Även för pengar från den här typen av aktörer är det dock primärt stora kulturinstitutioner som blir aktuella. Myndigheten för kulturanalys konstaterade 2013:

”...det är de välbesökta kulturinstitutionerna med väletablerade varumärken som har de största möjligheterna att vidga finansieringen med hjälp näringslivet, medan mindre kulturverksamheter sällan har samma möjligheter att attrahera näringslivets intresse.”³⁴

För att exempelvis en mindre festival eller en klubb för livemusik ska kunna få sponsring från näringslivet krävs dessutom ofta att andra aktörer redan gjort ett ekonomiskt hållbart upplägg möjligt. Myndigheten för kulturanalys skriver:

”En förutsättning för att kunna generera medel från näringslivet är att det finns en stabil grundfinansiering för verksamheten, samt riktade resurser för att arbeta med extern finansiering. Det kan därmed antas att det finns en ömsesidighet mellan en stabil offentlig finansiering av kultur – som inte bär sig

³¹ Första rapporten överlämnad till regeringen, Myndigheten för kulturanalys, 2012
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/aktuellt/pressmeddelande/>

³² Samhällets utgifter för kultur 2012-2013, Kulturfakta 2014:2, Myndigheten för kulturanalys, 2014
Webblänk (april 2016):
<http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2014/11/Samhällets-utgifter-för-kultur-2012-20131.pdf>

³³ Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016):
http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

³⁴ Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016):
http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

på marknadens villkor – och kulturens möjlighet att gå in i samarbeten med näringslivet.”³⁵

Att bygga en strategi för att få in externa pengar i kulturarrangemang skulle potentiellt höja chanserna att näringslivets insats växer från någon enstaka procent och blir en mer pålitlig och långsiktig del i finansieringen. Men då krävs att exempelvis kommuner, regioner och landsting aktivt arbetar för att skapa sådana förutsättningar. Detta är dock ingenting som idag återfinns i de regionala kulturplanerna³⁶.

Som vi visat tidigare i den här publikationen finns många nyttor och vinster med arrangemang för popmusik. Det finns även möjligheter att bredda finansieringen. För detta krävs dock ett långsiktigt stöd från stat, kommun och/eller region/landsting. Att utveckla festivaler och klubbverksamheter/återkommande spelningar skulle bli lättare och gå snabbare med nya former av stöd som tar detta i beaktning.

³⁵ Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016):
http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

³⁶ Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016):
http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

5. Europeisk utblick

5.1 Sveriges unika utgångspunkt

Sveriges unika infrastruktur med studiecirklar för musikgrupper, billiga och tillgängliga replokaler och goda inspelningsmöjligheter genom studieförbunden gör att vi har en hög basnivå där musikutövarna i pyramidens nedre del (2.1) håller hög kvalitet. Samma typ av breda stöd saknas dock för mindre arrangörer och musikföreningar som skapar scener där artister som kommit lite längre kan uppträda och göra sin musik tillgänglig för allmänheten. Detta skapar en obalans med en stor outnyttjad potential. Många musikgrupper försöker därför ta sig utomlands för att hitta speltillfällen som utvecklar dem och möjliggör avancemang från amatörnivå till semiprofessionell verksamhet och slutligen till drömmen om att kunna leva på sin musik. Det verkar som om det finns fler spelmöjligheter i pyramidens mellanskikt (2.1) i andra länder. Vad beror det på? Arbetar andra länder annorlunda när det gäller stöd och struktur för mindre konsert- och festivalarrangörer?

5.2 Fyra nedstick

5.2.1 Storbritannien och England

I England finns en ambition om en tredelad finansiering för kulturarrangemang – det handlar om offentliga medel, privat finansiering och intäkterna som arrangemangen genererar. I siffror från 2013 står emellertid offentliga medel för 41 % och privata medel landar på 11 %³⁷. Intäkter från arrangemangen står för resterande procent och är den största finansieringen. 2015 omsatte enbart Englands festivaler 296 miljoner pund³⁸.

England har varit proaktivt för att värna om mindre livescener och bred popmusikverksamhet. Kulturrådets engelska motsvarighet, Arts Council, fokuserar på vikten av återkommande arrangemang och samspelet mellan olika former av stöd. Förutom de egna stödformerna finns en resursbank för påverkansarbete där målet är att skapa regionalt stöd och sponsring för bland annat spelningar och festivaler³⁹. Arts Council har också ett så kallat ”momentumstöd” – i samarbete med bland andra Spotify – där artister kan få ekonomiskt stöd för att möjliggöra mindre turnéer – med det uttalade målet att de ska kunna ta nästa kliv i sin utveckling⁴⁰. Arts Council har identifierat värdet av kulturarrangemang utanför landets större städer och arbetar med strategier för att jämna ut bidragen och skapa en hållbar infrastruktur för arrangemang även på landsbygden.

³⁷ Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016):
http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

³⁸ Why culture matters, making the case: Festivals, Arts Council England, 2016
Webblänk (maj 2016):
<http://www.artscouncil.org.uk/making-case/value-art-and-culture>

³⁹ Make the case – Advocacy toolkit, Arts Council England, 2016
Webblänk (maj 2016):
<http://www.artscouncil.org.uk/why-culture-matters/making-case>

⁴⁰ About Momentum Music Fund, PRS Foundation, Arts Council England, Spotify, 2016
Webblänk (maj 2016):
<http://www.prsformusicfoundation.com/funding/momentum-music-fund/>

Intresseorganisationen Music Venue Trust bevakar och arbetar för mindre livesceners intressen i Storbritannien. Grundaren Mark Davyd anser att de små musikscenerna är startpunkten för brittisk musik, där musiker lär sig sitt yrke och bygger sin fanbase, som möjliggör export till resten av världen. Scenerna är basen för Storbritanniens musikindustri⁴¹.

The Music Venue Trust kämpar mot en oroande utveckling. Bara i London har 35 % av livescenerna försvunnit sedan 2007 på grund av gentrifiering, inflyttning till områden som huserat många musikklubbar och följaktligen klagomål på ljudnivåer. Men efter en rapport om den nedåtgående trenden är Londons borgmästarkontor beredda att vidta åtgärder för att vända utvecklingen. Nu skapas nätverk och dialog mellan fastighetsägare, boende, affärsinnehavare och musikaktörer för att tillsammans skapa förutsättningar för att behålla stadens musikutbud – som beräknas vara värt 600 miljoner pund årligen. Att områden blir populära och attraktiva för köpstarka individer är sammanlänkat med kulturutbudet och de kreativa näringarna – att samma utveckling sedan skapar problem för kulturaktörer är minst sagt kontraproduktivt.

London har tillsatt en speciell utredningsgrupp för att arbeta vidare med frågan. I rapporten "London's grassroots music venues – rescue plan" gjordes en första åtgärdslista i slutet av förra året⁴² som bland annat anser att Londons livescen måste återuppbyggas så att musikindustrins ekosystem förblir intakt. Nya scener ska skapas och kampanjer implementeras för att exponera utbudet för turister. Man menar att musikarrangörer är risktagare och skapar utrymmen för innovation – och att de behöver erkännas i policydokument och utvecklingsplaner.⁴³

Bland åtgärder som nu diskuteras finns idéer om regler för störande ljud som i korthet innebär att den befintliga ljudnivån i ett område ska anses vara godtagbart och nya boende måste acceptera detta när de flyttar in⁴⁴. Ett annat förslag skulle ge möjligheter att märka vissa scener och byggnader som "värdefulla för lokalsamhället", vilket skulle försvåra omvandling och försäljning av lokaler som idag huserar musikevenemang⁴⁵. Även olika skattelättnader diskuteras för att möjliggöra små aktörers ekonomi. Staden bör också ta en mer aktiv roll i att marknadsföra mindre evenemang och spelningar⁴⁶.

⁴¹ What is the Music Venue Trust – Trustees – Mark Davyd, The Music Venue Trust, 2016
Webblänk (maj 2016): <http://musicvenuetrust.com/about/>

⁴² Mayor acts on rescue plan to save London's Music Venues, Music Venue Trust, 2016
Webblänk (maj 2016): <http://musicvenuetrust.com/london-taskforce/>

⁴³ London's grassroots music venues – rescue plan, Greater London Authority, 2015
Webblänk (maj 2016):
https://www.london.gov.uk/sites/default/files/londons_grassroots_music_venues_-_rescue_plan_-_october_2015.pdf

⁴⁴ London's grassroots music venues – rescue plan, Greater London Authority, 2015
Webblänk (maj 2016):
https://www.london.gov.uk/sites/default/files/londons_grassroots_music_venues_-_rescue_plan_-_october_2015.pdf

⁴⁵ London's grassroots music venues – rescue plan, Greater London Authority, 2015
Webblänk (maj 2016):
https://www.london.gov.uk/sites/default/files/londons_grassroots_music_venues_-_rescue_plan_-_october_2015.pdf

⁴⁶ London's grassroots music venues – rescue plan, Greater London Authority, 2015
Webblänk (maj 2016):
https://www.london.gov.uk/sites/default/files/londons_grassroots_music_venues_-_rescue_plan_-_october_2015.pdf

5.2.2 Frankrike

I Frankrike finns en stark tradition av statlig kulturfinansiering. 2013 uppgick de statliga medlen till 8,5 miljarder euro. På grund av Mécénat-lagen (som tillåter företag att dra av 60 % av donationer till bland annat kulturorganisationer) var näringslivets bidrag till kulturen 500 miljoner euro (cirka 25 % av näringslivets totala donationer inom samhällsområden). Även privatpersoner kan göra skatteavdrag för kulturdonationer (66 %). Franska staten kompletterar alltså sina egna kulturmedel genom att stimulera företag och privatpersoner genom skattelättnader⁴⁷.

5.2.3 Tyskland

Tyskland har en federal struktur som gör det svårt att kartlägga stöd på ett sätt som blir jämförbart med Sverige. Kulturens finansiering ligger främst på kommunal nivå, sedan på delstaterna och i sista hand hos staten. Nivåerna använder sig av olika definitioner för vad som ingår i kulturbegreppet och stöden skiljer sig också åt mellan olika delar av landet. Siffror visar en uppskattning av den tyska fördelningen 2009 – då var det totala offentliga stödet för kultur i Tyskland 9,1 miljarder euro (4,1 miljarder på kommunal nivå, 3,8 miljarder för delstaterna och 1,2 miljarder på den federala nivån). Den privata sektorn bidrog samma år med 1,2 miljarder euro. Efter finanskrisen har både offentliga och privata medel till kulturen minskat drastiskt⁴⁸.

Nätverksorganisationen Livekomm arbetar för att underlätta för tyska popmusikarrangörer. Bland annat bedrivs påverkansarbete för att skapa förståelse för arrangörernas ekonomiska villkor. Organisationen stöder också högskolestudenter som vill skriva uppsatser om den tyska livemusikscenen. Ett framgångsrikt lobbyarbete har genomförts för att få till stånd ett investeringsprogram för konsertarrangörer, vilket har resulterat i 1,5 miljoner euro i sökbara medel från kultur- och medieministeriet – som kan användas bland annat för införskaffande av ljud- och ljussystem⁴⁹.

5.2.4 Nederländerna

I Nederländerna finns en uttalad vision att öka andelen privat finansiering inom kultursektorn, något som uppmuntras genom olika ekonomiska incitament. Sponsring och donationer är avdragsgilla för företag – och ytterligare ändringar i lagstiftningen ska göra det än mer attraktivt för företag som vill arbeta med arrangörer. Det är till viss del en fråga om ett skifte: offentliga medel till kulturarrangemang minskade med 200 miljoner euro 2013 och ytterligare nedskärningar är aktuella 2016. Sedan 2013 måste kulturaktörer som vill ha offentliga medel också generera egna intäkter på mellan 17,5 och 21 %⁵⁰. För att skapa en ny affärsanda i kulturvärlden har Nederlän-

⁴⁷ Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016): http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

⁴⁸ Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016): http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

⁴⁹ LiveMusikKommission, Verband der Musikspielstätten in Deutschland e.V, Livekomm 2016
Webblänk (maj 2016): <http://www.livemusikkommission.de>

⁵⁰ Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016): http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

derna lanserat ett program för kulturentreprenörskap med rådgivning för arrangörer och kulturtövare – och forskning om sektorn⁵¹. Nederländernas offentliga kulturbudget - de kombinerade medlen från stat, kommuner och regioner - överskred enligt uppgift 3 miljarder euro år 2009. Samma år bidrog den privata sektorn med 454 miljoner euro⁵².

En annan åtgärd för att underlätta för musikklubbar och konsertarrangörer i Nederländerna är de ”nattborgmästare” som många städer instiftat. Deras roll är att bygga goda relationer med boende, affärsinnehavare, polis och andra aktörer som har intressen i nattlivet⁵³.

5.3 Europeiska samarbeten

Idag finns ingen central intresseorganisation som driver popmusikarrangörernas frågor på EU-nivå – och som har medel att ha personal och kontor på plats i Bryssel. I en kontext där nästan alla branscher och intresseområden har intresseorganisationer på plats i den belgiska huvudstaden är den typen av representation viktig. Trots detta finns det europeiska samarbeten för livemusiken, med ambitioner att påverka EU.

5.3.1 Live DMA

Live DMA är ett europeiskt nätverk för popmusikarrangörer och festivaler som har växt fram de senaste åren. Nyligen anslöt även Livemusik Sverige till nätverket och ambitionen är att växa ytterligare⁵⁴. Europeiska kommissionen har arbetat med Live DMA för ESCO-kartläggningen, där kunskaper och kompetenser länkas och kartläggs i olika yrken. Live DMA var ensamma om att representera populärmusiken bland tillfrågade kulturorganisationer – ett bevis på både behovet och betydelsen av en europeisk intresseorganisation⁵⁵.

Förra året publicerade Live DMA resultatet av en enkätundersökning som genomförts bland medlemmarnas nätverk. De flesta som svarat är mindre arrangörer av musikklubbar och livescener. Baserat på svaren som inkommit har Live DMA konstaterat att trots ett stort antal uppträdanden med många besökare, tar intäkterna och utgifterna i princip ut varandra. Endast med hjälp av 58 500 volontärer (att jämföras med betald personal; 16 500 personer) blir det massiva kulturutbudet möjligt⁵⁶.

⁵¹ Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016): http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

⁵² Kulturlivet, näringslivet och pengarna, En omvärldsanalys, Rapport 2013:3, Myndigheten för kulturanalys, 2013
Webblänk (maj 2016): http://www.kulturanalys.se/wp-content/uploads/2013/11/Kulturlivet-naringslivet-och-pengarna_slutlig1.pdf

⁵³ London's grassroots music venues – rescue plan, Greater London Authority, 2015
Webblänk (maj 2016): https://www.london.gov.uk/sites/default/files/londons_grassroots_music_venues_-_rescue_plan_-_october_2015.pdf

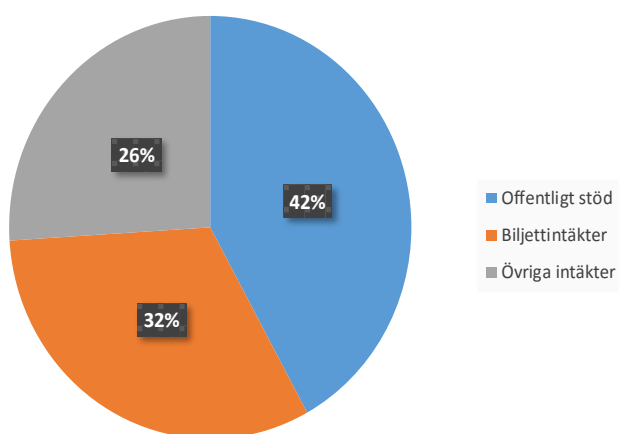
⁵⁴ Audrey Guerre – Live DMA European Network of Music Venues and Festivals,, Live DMA 2014
Webblänk (maj 2016): <http://www.vnpf.nl/media/files/presentations-for-partners.pdf>

⁵⁵ Activities, 2014-2015, Live DMA, 2016
Webblänk (maj 2016): <http://www.live-dma.eu/projects/>

⁵⁶ Live DMA Survey 2015, Live DMA 2015

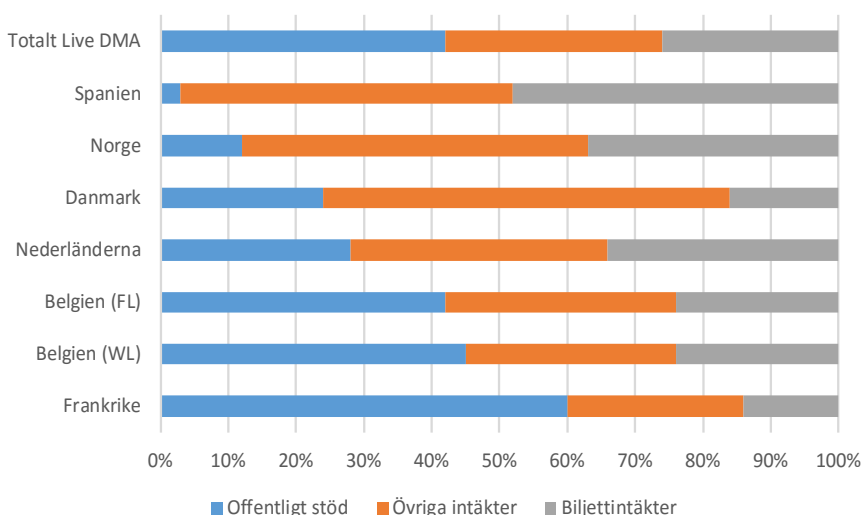
I en annan enkät där Live DMA har frågat cirka 600 spelställen/ scener är resultatet tydligt; att driva mindre klubbar kräver stöd från offentligheten. De tre bilderna nedan talar sitt tydliga språk. Den första bilden visar tydligt att det i de undersökta länderna finns ett generellt sett starkt stöd från offentligheten. Den andra bilden visar att nivån på offentligt stöd skiljer sig mellan länderna. Det finns i dagsläget ingen svensk statistik men en rimlig gissning är att Sverige ligger nära 0% för klubbar och föreningar som ägnar sig åt popmusik. Den tredje bilden visar på det problem som den här rapporten handlar om; att det är svårt att få det att gå ihop på en mellannivå utan stöd. Programkostnaderna kan helt enkelt inte hämtas hem av biljettintäkter på klubbar som har en kapacitet på mindre än 1000 personer. Det är här som mer stöd från offentligheten behövs⁵⁷.

Diagram 1: Inkomstkällor - Live DMA:s medlemmar

Offentligt stöd utgör i snitt 42 % av de totala intäkterna på spelställena som Live DMA har undersökt. Biljettintäkterna utgör 32 %. Övrig inkomst (mat, dryck) utgör 26 %.

Diagram 2: Inkomstkällor - sorterat enligt land

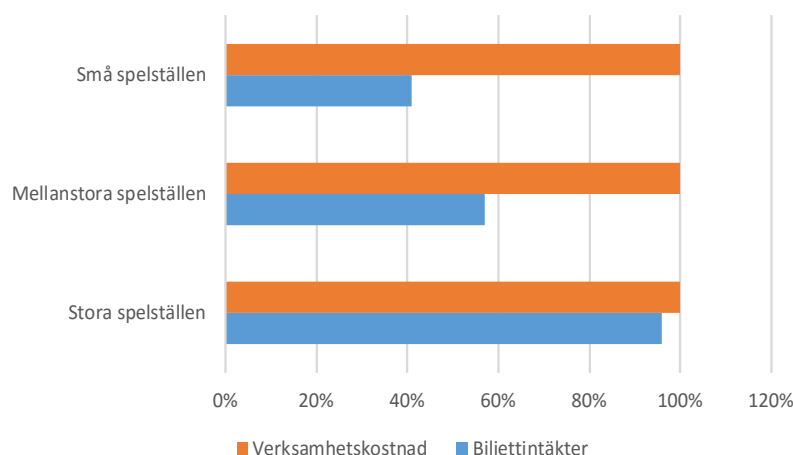
Det offentliga stödet (blå markering) varierar stort i de europeiska länderna.

Webblänk (maj 2016): <http://www.live-dma.eu/survey/>

⁵⁷ Live DMA Survey 2015, Live DMA 2015

Webblänk (maj 2016): <http://www.live-dma.eu/survey/>

Diagram 3: Verksamhetskostnad i jämförelse med biljettintäkter

Verksamhetskostnaden (i grått) i jämförelse med biljettintäkterna (i gult) på små, mellanstora och stora spelställen. Biljettintäkterna på stora spelställen täcker i snitt 96 % av verksamhetskostnaden. Biljettintäkterna på små och mellanstora scener täcker bara 41 % respektive 57 % av kostnaderna.

5.3.2 Liveurope

Liveurope är ett annat initiativ för konsertarrangörer som vill hjälpa band och artister i utveckling, med fokus på unga akter. 2013 fick nätverket EU-medel för att utveckla europeiska samarbeten, vilket bland annat möjliggör gemensamma turnésatsningar⁵⁸.

5.3.3 ILMC

ILMC är en internationell konferens för livemusikbranschen⁵⁹. Under årets upplaga diskuterades fler steg för att representera livemusikens intressen på europanivå.

5.4 Sverige är långt ifrån bäst

Det skulle gå att ta fram en helt fristående rapport bara om vad som görs i andra länder. Den här gången nöjer vi oss med de här exemplen och konstaterar att det runtom i Västeuropa finns såväl en medvetenhet som viss stödstruktur för popmusiken. I andra länder tar de kanske popmusiken på större allvar? Hur det än är med den saken kan Sverige vinna på att lära sig av de stöd och strukturer som andra västeuropeiska länder har implementerat.

⁵⁸ Fabien Miclet, join forces and work together, blog a38, 2016
Webblänk (maj 2016): <http://blog.a38.hu/2015/07/16/fabien-miclet-join-forces-and-work-together/>

⁵⁹ ILMC28, ILMC 2016
Webblänk (maj 2016): <http://28.ilmc.com>

6. Sociala effekter

6.1 Arrangörskap utvecklar individen och stärker gruppen

Om popmusikverksamhet, och mellanskiktet i vår pyramid (2.1), skulle få mera stöd, vilka sociala effekter kan vi då förvänta oss? Alla som har spelat i band eller arrangerat spelningar vet att pop-musiken kräver färdigheter i samarbete, organisering och ekonomi. Många har via arrangörsföreningar eller andra organisationsformer tillskansat sig sådana färdigheter. Att vara aktiv arrangör öppnar sociala kontakter och är en brygga till såväl arbetslivet som det aktiva samhällsdeltagandet⁶⁰.

Att delta i kulturaktiviteter är också bra för den individuella hälsan. De som deltar i kulturaktiviteter visar i undersökningar bättre hälsa och livskvalitet samt mindre ångest/depression. Befolkningsstudier visar dessutom att musik i social form förlänger livet och risken för hjärt-kärlsjukdomar minskar⁶¹. Musikarrangemang har också historiskt varit viktigt för de svenska folkrörelserna. Såväl arbetarrörelsen som nykterhetsrörelsen och frikyrkorna använde musik för att skapa gemenskap och bygga framtidstro⁶².

Musik skapar således socialt kapital. Kapitalet har i sin tur en positiv påverkan på ekonomisk tillväxt, lycka, hälsa, demokrati, politiskt och samhälleligt engagemang och fungerar brottsförebyggande.⁶³ Ofta arbetar människor med musikevenemang därför att de delar ett gemensamt intresse, exempelvis kärleken till en viss musikgenre. I förlängningen krävs dock interaktion med andra för att arrangemanget ska lyckas. Gruppen behöver både lära sig att arbeta tillsammans och att samarbeta med andra aktörer. De behöver söka nya kunskapsytor, inhämta ytterligare kunskap och skapa nya samarbeten. Ofta måste de också förklara varför arrangemanget är viktigt och varför det är nyttigt för andra.

Numera finns flera utbildningar för arrangörskap och det finns YH-utbildningar för att bli kulturprojektledare. Men för kompisgängen som samlas för att arrangera en festival eller för banden som går samman för att starta en egen klubb handlar mycket av arrangerandet om informellt lärande – något som ger möjligheter även för studieovana att tillskansa sig viktiga kunskaper om exempelvis projektledning, budgetering och marknadsföring.

⁶⁰ Mirella Pejic, Thor Rutgersson – Demokratimodellen, Trinambai, 2015

⁶¹ Inna Sevelius – Musik kan stärka din hälsa, Folkhälsan, 2015
Webblänk (maj 2016):
<http://www.folkhalsan.fi/sv/startside/Data/Globala-Nyheter/Musik-kan-starka-din-halsa/>

⁶² Johan A. Lundin, Johan Söderman – Unity, Hiphop, socialt kapital och lärande i Studieförbundet Vuxenskolan, Studieförbundet Vuxenskolan 2012
Webblänk (maj 2016):
<http://www.sv.se/globalassets/sv-vast/pdf/forskningsrapport20unity.pdf>

⁶³ Johan A. Lundin, Johan Söderman – Unity, Hiphop, socialt kapital och lärande i Studieförbundet Vuxenskolan, Studieförbundet Vuxenskolan 2012
Webblänk (maj 2016):
<http://www.sv.se/globalassets/sv-vast/pdf/forskningsrapport20unity.pdf>

6.1.1 Professionella amatörer

Kanske är det på grund av den här kollektiva lärprocessen som musikrelaterade samarbeten funnit en självklar plats inom folkbildningen. Såväl musikgrupper som arrangörsföreningar får stöd och hjälp hos studieförbunden, men då befinner vi oss återigen i botten av pyramiden från inledningen (2.2). När de här aktörerna tar steget in i den semiprofessionella delen av pyramiden (mitten-delen) antrar de plötsligt en värld som är skapad efter den institutionaliserade kulturen⁶⁴. I den här kontexten kämpar många på, höjer sin egen nivå och kvaliteten på det som de gör – och skapar mervärde för andra aktörer som är bättre positionerade att skörda de ekonomiska effekterna av arbetet. Anledningen är att dessa semiprofessionella kulturarbetare har en annan syn på arbete – det är inte bara en fråga om inkomst, det är kärleken till skapandet och arrangemanget som styr⁶⁵.

Ellie Borrie använder i sin magisteruppsats begreppet pro-am – en term för någon som utför en hobbyssysla efter professionella standarder:

*".../ Pro-ams är hängivna, har byggt upp skicklighet under en lång karriär och gjort uppoffringar för att nå dit de är."*⁶⁶

Att en sektor eller en bransch inte har strukturer för att till fullo livnära aktörerna i mellanskiktet behöver alltså inte ha med kvaliteten på arrangemangen att göra. Däremot kan en argumentera för att det är i just det här pro-am-skiktet som utvecklingen sker och nya idéer föds. Musik engagerar och bär på egenskaper som motiverar och manar till samarbete.

I en tid där engagemanget i de traditionella folkrörelserna minskar⁶⁷ växer dessutom nya rörelser fram. Organiseringen kring popmusiken är en sådan rörelse. I "Mer än bara rock" skriver Peter Håkansson att det finns mycket som pekar på att unga människors engagemang i musikföreningar får positiva samhällseffekter. Det finns dock arbete att göra för att se till att de aktiva speglar alla samhällsgrupper. Men föreningsaktiviteten skulle kunna vara en alternativ karriärväg som skapar mer samhällsdelaktighet för fler⁶⁸.

I ett samhälle som är beroende av innovationer och kreativa lösningar fungerar musikarrangörerna som idésprutor – de lär sig att organisera, skapa nya samarbeten och hitta kopplingar, de blir entreprenörer och skapar rörelse och framtidstro. På det sättet är popmusikarrangörerna en slags kreativ motor som driver utvecklingen framåt i de gränsande lagren (se 2.2).

⁶⁴ Elin Borrie – Landet mitt emellan proffs och amatör, Linköpings Universitet, 2012
Webblänk (maj 2016):
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:577770/FULLTEXT01.pdf>

⁶⁵ Elin Borrie – Landet mitt emellan proffs och amatör, Linköpings Universitet, 2012
Webblänk (maj 2016):
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:577770/FULLTEXT01.pdf>

⁶⁶ Elin Borrie – Landet mitt emellan proffs och amatör, Linköpings Universitet, 2012
Webblänk (maj 2016):
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:577770/FULLTEXT01.pdf>

⁶⁷ Mirella Pejic och Thor Rutgersson – Demokratimodellen, Trinambai, 2015

⁶⁸ Jonas Bjälesjö, Peter Håkansson, Johan A. Lundin (red) – Mycket mer än bara rock, musik, ungdom och organisering, Premiss förlag, 2010

6.2 Arrangemangen stärker samhället

Musik- och kulturarrangemang har inte bara inverkan på de individer som är aktiva i arrangerandet, utan även på lokalsamhället runtomkring. Bortom ekonomiska effekter går det att se tydliga sociala effekter i samhällen och områden med en mångfald av kulturarrangemang. En femårsstudie av områden med en hög andel låginkomsttagare i Chicago, USA, visar bland annat att det finns ”statistiska samband mellan en hög aktivitet inom informell och amatörkultur och social stabilitet och förbättring i områdena.”⁶⁹

6.2.1 Studieförbunden och det livslånga lärandet

Studieförbunden spelar en stor roll när det kommer till livemusiken – inte bara för amatörmusik utan också i den semiprofessionella sfären (pyramidens mittendel, se 2.1). 2014 gick 8.7 miljoner människor på konserter som studieförbunden var med och arrangerade⁷⁰. Om fler möjligheter till samarbeten med arrangörer fanns i pyramidens mittendel skulle studieförbunden kunna stötta betydligt fler musikutövare i det livslånga lärandet som att stå på scenen innebär.

Utöver att möjliggöra arrangemang och konserter menar studieförbunden att de sätter musiken i en större kontext. Via sin roll i arrangerandet av popmusik kan studieförbunden lyfta frågor som jämställdhet inom musikbranschen – och använda musiken för att skapa möten mellan olika grupper och manifestera mot rasism och intolerans⁷¹. Musikarrangemang ger alltså kontaktytor och arenor för att lyfta samhällsfrågor och skapa gemenskap.

6.2.2 För musikens egen skull

Det är rimligt att demokratiska institutioner sätter specifika mål eller villkor för att dela ut stöd. Vårt gemensamma ansvar blir slutligen att se till att dessa mål speglar samhällets och befolkningen och att alla intressen och perspektiv blir synliga.

Om vi tror på ett öppet, progressivt och fritt samhälle så är det en fördel om det finns en mångfald av kultur – även sådan kultur som en personligen kanske inte tycker om. Bortom den mest gångbara, kommersiella musiken eller musiken som anses finkulturell finns den obekväma musiken, den utmanande musiken, den smala musiken och den svåra musiken – för att bara nämna ett par exempel. Det är rimligt att tro att en sådan mångfald berikar, utmanar och driver samhället framåt. Det är också rimligt att säga att ett sådant utbud har ett värde i sig, helt befriat från mervärden och effekter. I en marknadsekonomi blir det därför nödvändigt att fråga sig om vi gemensamt – via stat, kommun och region/landsting – också vill säkra mångfalden och det breda utbudet, helt enkelt därför att vi tycker att det har ett eget och unikt värde.

⁶⁹ Kulturens värden och effekter, svensk scenkonst, 2010

Webblänk (maj 2016):

<http://www.svenskscenkonst.se/media/315849/2010-kulturens-varden-och-effekter.pdf>

⁷⁰ Publikrekord, Studieförbunden, 2015

Webblänk (maj 2016):

<http://studieforbunden.se/medlemsservice/material/kulturen-i-studieforbunden/musik/publikrekord/>

⁷¹ Publikrekord, Studieförbunden, 2015

Webblänk (maj 2016):

<http://studieforbunden.se/medlemsservice/material/kulturen-i-studieforbunden/musik/publikrekord/>

7. Avslutning

Den här publikationen försöker ge en överblick av den svenska popmusikscenen. Fokus ligger på mellandelen av pyramiden från 2.1 och hur det finns både potential och hinder där som vi gemensamt behöver adressera.

Vad är då lösningen? Först och främst framgår det i den här skriften att populärmusik är en undervärderad kulturyttring i Sverige. Trots ett stort intresse för popmusik, bland artister, arrangörer och publik, och ett rikt och kvalitativt popmusikutbud, ges det lite offentligt stöd för denna kulturform.

Rapporten visar också att livescener, på festivaler eller liveklubbar, behövs för artisters livslånga lärande och utveckling samt för ett rikt kulturliv. Men intäkterna som genereras genom liveuppträdanden går sällan till artisterna eller arrangörerna, som följaktligen lever i ekonomisk osäkerhet. Samtidigt finns det i nuläget lite stöd att hämta från såväl stat som kommun och region.

Vi efterlyser därför en ökad satsning på popmusikarrangörer och livescener som skulle skapa förutsättningar för sektorn att växa och utvecklas. Det här skulle inte bara vara bra för musikscenen, utan för landet i helhet. Musiken ger ekonomiska mervärden, bildar och utvecklar människor, skapar social samvaro och breddar kulturutbudet.

Utanför storstäderna behövs stöd för att livemusik överhuvudtaget ska existera; för att arrangörer ska kunna organisera spelkvällar fastän publikintäkterna inte täcker kostnaderna. Stöd behövs också för att de små och mellanstora festivalerna ska kunna vara återkommande och sakta men säkert växa.

Inne i storstäderna behövs åtgärder för att de liveklubbar som nu finns ska kunna fortsätta, trots gentrifiering och ökade lokalhyror. Här behövs dialog mellan klubbägare, arrangörer, bostadsföreningar och lokalpolitiker för att bevara ett levande livemusikutbud.

Rapporten understryker också att ifall det offentliga stödet ökar, finns det större sannolikhet att näringslivet börjar investera i små och mellanstora festivaler och liveklubbar. Liksom i många andra västeuropeiska länder behöver vi offentligt stöd och strukturer som sedan kan kompletteras med stöd från näringslivet och biljettintäkter. På så sätt kan livemusikscenerna, och i längden artisterna och arrangörerna i mittendelen av pyramiden, växa och utvecklas.

Rapporten **Vi fortsätter spela pop [men vi håller på att dö]** kartlägger situationen för livemusikscenerna i Sverige. Rapporten visar en tydlig koppling mellan lågt offentligt stöd för popmusik, musikernas svårigheter att livnära sig på sin musik och ett minskat livemusikutbud.

Livemusik Sverige är en oberoende ideell förening och riksorganisation som arbetar för att främja och utveckla livemusiken med fokus på medlemsnytta.

MoKS – Musik- och Kulturföreningarnas Samarbetsorganisation - är en samarbetsorganisation för ideella musik- och kulturföreningar i Sverige. MoKS arbetar med kulturpolitisk påverkan och stöd till medlemsföreningar för att underlätta deras verksamhet.

Studiefrämjandet är Sveriges största oberoende studieförbund och störst på musik. Studiefrämjandet vänder sig till de som spelar musik i alla tänkbara former och jobbar med utvecklingsmöjligheter för musikgrupper.